Ч. 38. (10.713). Львів, неділя 21. лютого 1926. Почтову належитість оплачено гуртом. Рік XLIV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10, II. пов.
Конто почт. щад. 145.322.
Адреса для телеграм: „Діло" Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—1 год. передпол.
Рукописи не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 4·30 зл.
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 леїв, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл., [illegible] 1 зол.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації.
Ціна одного примірника 20 сот.

Ненависть між народами.

II.

Чому народи воювали? — Мілітарний престіж. — Ті самі аргументи. — Чи вже пора?...

Основною причиною найважливіших змін у соціальним та політичним житті Европи є перетворення мілітарної системи накиненої Европі Французькою Революцією. Розбудження національної ненависти є звязане також в цим перетворенням. Народи бились зі собою не тому, що себе ненавиділи; вони ненавиділи себе тому, що мусіли зі собою битись.

Питання мира та війни зводиться до того, чи велика політична боротьба, яку находимо на днї всіх воєн XIX в., дійшла вже до того моменту, коли розброєння настроїв є можливе, бодай між найсильнішими народами Европи. Відповісти рішучо ні, було би надто сміливо. Є деякі дані, що дозволяють на оптимізм.

Якою була остання причина світової війни? Безмежне суперництво зброєння. Не можна було невпинно побільшувати армії аж до страховинних розмірів і одночасно оминути війни. Та як розяснити безмежне суперництво зброєнь — це нове явище у світовій історії — що появилось в Европі після 1870 р.? Її найглибшою підставою є необхідність для Німеччини та Гогенцолернів піддержати свій мілітарний престіж, на якім держиться вся монархічна система континентальної Европи, безпосередно чи посередно. Після війни з 1870, політична боротьба, яка ворушила Европу після 1848 р., втихає скрізь внаслідок порозумінь. Монархічний бльок Потрійного Союзу дозволяє Франції організувати республику, але панує над рештою Европи.

В усіх країнах, з виїмком Росії, утворюють форми мішаного уряду, в якому беруть співучасть монархія та демократія, в тим, що монархія задержує в своїх руках високий державний провід. Глибоко дотепна це система, що забезпечила мир на 44 роки і дала чимало народам добрий уряд! Але все вона основувалась на мілітарнім престіжі Гогенцолернів, в якому всі династії були однаково заінтересовані: Савойський (Савоя) дім, член Потрійного Союзу як напр. Романови, союзники Франції.

На дні світової війни находимо ще замасковану ріжними інтересами велику політичну боротьбу, яка залляла кровю Европу від століття і зробила народи ворогами. Але світова війна повинна була бодай перерізати цей вузол. Коли в Европі істнують ще монархії — монархічної системи вже нема, а тому нема вже потреби піддержувати її мілітарним престіжем династії, яка мала славу „непереможної". Якщо Европа знову не ділиться на два табори собі ворожі — диктатуру червону або білу і парляментський режім, — якщо великі европейські держави мають бодай республиканський уряд або є основані на загальнім голосуванні і парляментських установах, народи повинні поволі доглянути, що аргументи якими вони виправдують свою ненависть, є завсіди такі самі з обох боків. Кожний нарід є пересвідчений, що є ягнятем і доказує, що його ворог є вовком, і то тими самими аргументами яких уживає „вовк", щоби доказати, що инший хоче його зїсти.

Від закінчення війни я мав нагоду розмовляти з численними інтелігентними Французами та Німцями. Мало фактів зробило на мене таке сильне враження, як обвинувачення обох сторін, повторювані з такою самою пристрастю та глибиною пересвідчення. Французи обвинувачували Німеччину, що хотіла завоювати весь світ і знищити Францію; Німці обвинувачували Францію, що не хоче признати як рівну собі ніяку націю в світі і що хоче знищити Німеччину. Французи пригадували роки 1814, 1870, 1914. Німці вказували на Наполеона і на Людвика XIV. „На нашу територію напали тричі на протязі одного століття" — казали Французи. „Країна без природніх кордонів — відповідали Німці. — Німеччина була страшенно знищена всіма великими европейськими крізами, напр. трицятилітньою війною, війнами Революції та Цісарства".

Я чув навіть від одного дуже шляхотного Німця, що Німеччина завсіди подавалась в Европі назад перед Францією, з „виїмком малого наступу в 1870 р.". Менш-більш такий самий духовий настрій можна найти у всіх народів, яких розділювала між собою на протязі останнього століття довга боротьба. Кожний з них пригадує собі тільки ті моменти, коли був ковалом, а зовсім забуває ті, коли був молотом...

Чи прийшла вже хвилина, коли можна звернутись до народів з домаганням, щоби вивернули на другий бік свої спомини і подумали не тільки про заподіяні їм кривди, але також трохи про ті, які сами заподіяли? Це мале признання правди поправило би ситуацію всього европейського континенту також як найвидатніша дипльоматична конференція. Коли пристрасти стоять на перепоні до цього, то заохотою повинна би стати для них необхідність спасати Европу та її стару цивілізацію пятидесятилітним замиренням.

Памятаймо: Рідна Школа — це народня фортеця, це певний захист в добі лихоліття!

Радянська Україна.

Українбанк. — Книгоспілка. — Державна антикварня. — Кінофікація села.

В Харкові відбувся 10. лютого зїзд пайщиків Українбанку. На ньому виголошено звіт з діяльности за минулий 1924/25 операційний рік. Зі звіту видно, що Банк значно поширив і скріпив свої звязки з кооперативами, але тільки з тими зпоміж них, що виявили життєздатність і здорову господарку. Число виданих кредитів значно зросло. Їх сума виносила до 20 мілонів 500 тисяч карбованців, отже зросла на цілих 11 міліонів у порівнанні з попереднім 1923—24 операц. роком. Біланс банку на протязі минулого року дуже замітно зростав. Дня 1. жовтня 1924 р. виносив він 22 міліони, а дня 1-го жовтня 1925 р. дійшов до 37 міліонів. У першому кварталі цього операційного року підскочив він ще на півтора міліона карбованців. Вклади зросли в минулому році на цілих 10 міліонів карб., тобто на 121 відсотків. В загальному білянсі вклади піднеслися з 40 до 55 відсотків. Банк мав у минулому році 40 тисяч карбованців чистого прибутку. Пайовий капітал зростає за рік з одного до 4 міліонів карбованців. Тепер виносить він 10 відсотків білянсу. Товарові операції банку в значній мірі зменшилися.

Рівночасно майже 13. лютого відбулися також збори Книгоспілки (Всеукраїнська кооперативна книго-видавнича спілка). Зі звіту про працю спілки за третій з черги операційний рік (1924—25) довідуємося, що фінансовий її стан поставлений добре. У звітовому році мала вона 500 тисяч карб. чистого прибутку. Обороти досягли пять і пів міліона карб., при чім у саму торговлю книжками пішло більше міліона, а на торговлю канцелярським приладдям півчварта міліона. Спілка видала 1,013 аркушів друку. Видано 438 назв книжок у 13 і пів міліонах примірників. 95 відсотків виданих книжок появилося в українській мові, 5 відсот. у російській і 0,2 відс. у жидівській. Щоби поширити як слід книжку, повідкривала Книгоспілка свої філії, що займалися кольпортажею і розпродажею книжок. Книгоспілка має крім того свої власні підприємства, як друкарні в Харкові, Києві та Охтирці та майстерні в тих самих і инших містах.

Коли взяти видання Книгоспілки за минулий рік та розглянути їх зміст, то вийде, що книжки кооперативного змісту становили 30 відс. видань, сільсько-господарського змісту 30 відс., шкільні підручники 20 відс., мистецька література 10 відс. а книжки иншого змісту теж 10 відсотків. В цьому 1926 операційному році Книгоспілка видаватиме кооперативний журнал на 10—15 аркушів. Крім видавання творів українських клясиків намічені видання творів деяких західньо-европейських письменників в українських перекладах. На полі книжної торговлі має спілка заключити умови з усіми головними видавництвами України і Російської Федеративної Республики для повного задоволення кооперативної торговлі книжками. В пляні діяльности стоїть поширення сітки книжно-торговельних кооператив, а також відкриття окремих курсів для підготівки кооперативних робітників в ділянці книжкової торговлі.

Президія Української Головнауки рішила заснувати в Києві державну антикварну крамницю. Організацію її доручено Історичному Музеєві ім. Т. Шевченка в Києві. Одночасно і в звязку з тим рішила зорганізувати при Укрнаукі господарсько-експльоатаційну секцію, що займатиметься організацією збирання річей історичного та мистецького значіння, та вестиме боротьбу з приватним антикварним ринком.

Всеукраїнське фото-кіно-управління (ВУФКУ) предложило колегії народнього комісаріяту освіти подрібно розроблений плян для заосмотрювання села кіновими апаратами і електричними стаціями і забезпечення тих установ фільмами. В цьому році ВУФКУ має намір дати на село 719 кіноапаратів і 199 електростацій. Робота розподілу має закінчитися по день 1. червня ц. р. До тепер розділено та уставлено і урухомлено по селах 93 апарати. Вартість одного кіноапарату виносить 636 карб. вартість одної електростації для нього 606 карбов. Ціна винайму апаратів за один день виносить 5 і пів карбов. Колегія Наркомосвіти затвердила плян з тим застереженням, що продаж апаратів має відбуватися на основах довготермінових сплат найдалі до 3-х літ. ВУФКУ буде достарчати апаратів для виконкомів, сільбудів і инших громадських установ, що ведуть культурно-освітню роботу на селі. Для розгляду фільмів призначених на село створено окрему комісію під проводом Н. М. Калюжного.

Туреччина европеїзується.

Ангорська палата затвердила вповні весь цивільний швайцарський кодекс як закони, що від цього часу будуть обовязувати в Туреччині. Є це рішучий крок, що зриває з дотеперішньою турецькою традицією. Між релігійною і політичною владою істнує повний поділ у суспільним житті. Полігамія заборонена. Кожна особа, дійшовши до повнолітного віку, має повну свободу вибрати собі релігію, згідно з власними пересвідченнями. Як бачимо, Туреччина навіть випереджує у своїм поступі деякі европейські держави. Вікові традиції перетворюються під впливом кількох енергійних провідників, що не хотять задержати для Туреччини старої слави — азійської держави.

Red. czas. „Dilo" Nr. 62/26. W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej! Sąd okręgowy karny jak Trybunał prasowy we Lwowie, orzekł na wniosek Prokuratury Państwowej, że treść czasopisma „Dilo" Nr. 34 (10.709) z dnia 17. lutego 1926 roku, 1) na stronie drugiej w rubryce I i 2-giej a) tytuł oraz b) od słów: Zamiast czerwonej formy... do końca artykułu, 2) pod tytułem: „Na stari temy" a) między słowami: Komjeju i Awstrijeju... a słowami: Widomo szczo b) sołob ua... a Na ukrainskych zemlach c) między słowami: epilogom... a Wynaslidky z tekobo d) od słów: [illegible] aż do końca tego artykułu zawiera znamiona ad 1 a) b) znamiona zbrodni z § 65 a), uk. i występku z § 302 uk. i art. III. ust. z 17/12 1862 ad 2 c) d) zbrodni z § 65 a) i ad II a) b) występku z § 302 uk. uznał dokonaną dnia 13. II. 1926. roku konfiskatę za usprawiedliwioną i zarządził zniszczenie całego nakładu i wydał w myśl § 493 p. k. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się nakaz odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma, by orzeczenie umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21 ust. druk. z 17. XII. 1862 Dz. p. p. Nr. 6 ex 1863 r. j. zasądzenie za przestępstwo na grzywnę do [illegible] zł. p. Lwów dnia 17. lutego 1926 r.

Hawel

НАДІСЛАНЕ.

За надіслане редакція не відповідає.

соймі спом блаженних якісь проєкти законів щодо діяльности фабрик пороху. Довідуємося з польської преси, що соймова комісія мусіла знову зняти їх з денного порядку, бо міністерство праці обстоює при своїх компетенціях у цій справі, державши, що ці компетенції признає собі инше міністерство з більше фаховими даними. Нам до цих фабрик мало діла. Але чи може бути який порох зі законів, які торкаються поправлення нашої долі, коли навіть у польських справах два міністерства відкладають внаслідок непорозуміння закони з року на рік?

— **Хто винен?** Пишуть нам зі Станиславова під цим наголовком: „Дня 17. н. м. відбувся в тутешній українській гімназії іспит зрілости тих, що їх репробовано перед феріями. З чотирьох кандидатів здало трьох, а один мусів упасти, бо так вимагала опінія кураторії... Нещасний, якого репробовано вдруге, взяв собі це так до серця, що в розпуці перетяв собі гортанку таки на місці і зараз помер. Був ним Юліян Когутяк, що з горя скінчив так трагічно таки на очах тих, що його репробували. Цей сумний випадок викликав зрозуміле враження й відрух в цілому місті.

— **Український Комітет в Ч. С. Р.** 13. п. м. відбулися в Празі установчі збори Українського Комітету, який має на меті організацію правної, матеріяльної, культурної і трудової допомоги українській еміграції в Ч. С. Р. Збори, ухваливши статут, обрали управу в складі: Н. Григоріїва як голови управи та С. Літова і К. Цурканова як членів управи. Збори уповновважили управу на переведення статуту. В склад Комітету увійшли: М. Шаповал, М. Галаган, Н. Григоріїв, проф. О. Ейхельман, д-р С. Літов, К. Цурканів, д-р М. Мандрика, Г. Чернуха, С. Горський, Є. Вировий, Ф. Стешко, М. Курах, П. Макаренко, Р. Плохий, проф. С. Русова, С. Довгаль, М. Повсуй-Шапка та инші. Для координації праці визначніших емігрантських організацій збори ухвалили утворення „Союз Українських Організацій в Ч. С. Р.“.

— **На роботу до Німеччини.** Польські часописи повідомляють, що у Варшаві робляться приготування для висилки в цьому році масових транспортів селян-робітників на сезонові роботи до Німеччини. Висилатимуть державні уряди посередництва праці, а в повітах, де таких урядів нема, староства.

— **Ножем в груди** пробив себе вчора двічи в головнім вході до залізничого двірця 40-літній калік без руки Іван Дробут. Причиною того кроку була невилічима недуга. За останніх 19 днів це 19-е з черги самовбивство у Львові.

— **Помер** у Львові д-р Олександер Фогель, довголітній редактор „Газети Народової“ з часів ведення її нашими „земяками“: Платоном Костецьким і Теофілем Меруновичем, що покинули свій нарід, працюючи ціле життя для Польщі. Пок. д-р Фогель був головою синдикату львівських денникарів, заст. голови Т-ва польських денникарів і т. п. Помер у 66. р. життя.

— **З театру.** Управа театру пригадує, що прем'єра славної вести Р. Роллана, автора „Дантона“ — „Вовки“ в неділю 21. н. м. в год. 3 по пол. і 7·30 вечером. Саме прізвище автора вистарчає за всяку рекляму. Навіть, ті, що ставляться байдуже до нашого театру, повинні зацікавитись рідкою пєсою. Початок обох вистав буде точно збережений; вся вистава не продовжиться поза пів третя години.

Дописи.

Львів. *(Як польщиться українські школи).* У Козичах, львівського повіту, внесено 80 деклярацій за українською викладовою мовою в школі. Всіх дітей в місцевій школі є 87, з чого тільки 7 неукраїнських. Дітей в шкільному віці є 90. Громадяне не сумніваються, що школа залишиться українською. Між тим на днях прийшло рішення кураторії, яким школу утраквізується. В рішенні кураторія покликується на 23 деклярації за польською мовою. Таким чином внесено 103 деклярації, хоч дітей у шкільному віці тільки 90! Секрет ось в чому: наказаний війт (Мазур) і учитель з Рісної Руської Келдер позбірали 23 деклярації за польською мовою, підписуючи їх за парубків, які вийшли з війська та за дітей у колиски. Знає про це, вся ріс, шкільний інспектор. Та обходження законів належить до доброго тону і з ним ми стрічаємося на кожному кроці.

Старосамбірщина. *(Явне фальшування волі народу. — Віче польських послів. — Просвітний рух).* Про рижі накуження читається — але уневажнити 200 (двіста) деклярацій в 7-клясовій школі в Ст. Самборі може хіба шкільний інспектор Мих. Соколовський. Поляк не кинв би так у громадськім уряді при справджуванні тих деклярацій зі сторін, як цей панок, вихований на українськім хлібі. Одним почерком пера змінив у чисто українських селах (Стрільбичах, Лужку Гор., Старій Ролі, Полені) в школах викладову мову українську на польську. Нарід у розпуці протестує, а інспектор махнув на Українців рукою (бо в тім його кар'єра й утратна посада), з усіма Українцями все і всюди розмовляє тільки по польськи, а сини його — польські патріоти.

За те на потиху приїхало до Ст. Самбора 9. ІІ. 1926. аж двох польських послів із Ряшева на політ. віче, під шкіркою оборони інвалідів, та біди ги дуже завелися, бо на віче прибуло лише кількох несвідомих селян та горстка інвалідів, з просьбами в руках. Але шкода було їх труду й паперу, — все пішло намарне, хіба тільки те, що довідалися, як то інвалід пропиває 30 зол. пенсію... Ці двоє „дурниці (з польським „Соколом“) про фінанси, податки, парцеляцію, нарікали на українську інтелігенцію, що не дали їм салі „Просвіти“, загрівали до згоди, закликали не слухати українських провідників і т. под. Одначе своїми мізерними промовами не одушевили ані присутніх ані нещасних вдовиць по інвалідах. Нарід озвався на їх хитрощах та ошинах організаторів того віча, як слід.

Свідоме селянство й міщанство в Старосамбірщині не спить: організується, закладає читальні, дає представлення, вечерниці й т. под. І так: ожив-ли цього року читальню „Просвіти“ в Старій Ролі, Стрільбичах, а дня 12. ІІ. 1926 громадно вибралася філія „Просвіти“ на заложення читальні „Просвіта“ в Лінині Великій. Яке одушевлення видко було в Лінині Вел. в домі п. Геріча, по декламаціях тамошньої молоді і по промовах о. Андрія Бенціна (голови філії „Просвіти“) п. О. Сенети, Григ. Родосянського, Із. Головчака, Гр. Саварина (всіх зі Ст. Самбора) та місцевого організатора п. Дзюса, не можуть сказати члени читальні в Лінині Вел., котрі на довго задержать у памяти цю торжественну хвилю. Побажанним було б тільки, щоб наша інтелігенція, а передовсім священики й учителі по селах, в цім забутім турківськім повіті не відтягалися від просвітної праці — бо дуже легко остануть самі, без народу, який готов відцуратися їх, після того ні нарікання, ні оправдання не поможуть.

Очевидець.

Калуш. *(Будуймо тривалі памятники! — Слово до калуської інтелігенції).* Ще в році 1923 подав я гадку поставлення тривалого памятника „Погибшим Героям за волю України“. Калуська інтелігенція прийняла мою гадку майже з насмішкою, не вірячи в здійснення цього проєкту, хоч матеріял до праці був на місці і фонди були певні. Не зважаючи на це, я перепер на засіданні виділу „Сокола“ (котрого я був тоді головою), що т-во „Сокіл“ сам виставить такий памятник. Одначе немаючи піддержки старшого громадянства, „Сокіл“ рішив справити тільки мармурову таблицю, котра мала бути вмурована на видним місці в „Народнім Домі“ або на філярах коло церкви. Таблицю закуплено мармурову з таким написом: Поляглим Борцям за волю України 1914—1924. Поробили ми старання в „Сокола Батька“ про відпоручника на день свята, просили вид. „Червона Калина“ видати одноднівку про калуській курінь при У. Г. А., а в день відслонення таблиці приготовили ми велике свято повітове. Та через ріжні обставини це свято не відбулось, а я серед горячі праці мусів покинути Калуш лишаючи виділові „Сокола“ довершити свята вмурування таблиці. Одначе таблиці донині не вмуровано, хоч минуло повних два роки. Виділу „Сокола“ я не виную, бо сам він за слабий, а до того калуська інтелігенція бокувала і нині бокує від нього. Правда, „Сокіл“ мав понерх 240 членів, було між ким працювати, та староство його розвязало. На його місце утворився Спортовий Гурток при „Народньому Домі“, на зборах якого було поверх 150 членів. Випадково і я був на цих зборах і поставив до нового виділу домагання, щоб він подбав найдальше до 3 місяців про відсвяткування вмурування таблиці. Та минув знову новий рік, а готова таблиця валяється в домівці „Нар. Дому“ під шафою, припавши порохом. І це діється в тому самому Калуші, в якому є маса української інтелігенції, споре число молодих академиків, на місці є три добре вишколені хори і т. д. А тепер смію спитати Калушан: Чи можемо ми братися до спровадження домовини вожда У. Г. А. Вітовського з Берліна, коли не вміємо довершити у себе дома готового діла?

Осип Ткачук.

Всячина.

Золоте озеро. У глибині гір Колюмбійських Андів, лежить 3000 метрів над рівнем моря озеро, про яке знавці цього краю кажуть, що його дно є викладене золотом. Один англійський інженир Новльс добув недавно звідти з глубини на 300 метрів старі шоломи, золоті ковтки та инші дорогоцінности, які, як догадуються, були ще власністю перві́сних мешканців краю, колись витереблених Кортезом і Пізарром. Це озеро є одним з тих, які місцеві Індійці вважали заселеним злими духами; щоби перебаагати своїх богів, вони приносили їм у дарунку тільки чисте золото, яке вкидали до води. Коли пізніше країну забрали Еспанці, князі поодиноких племен зберегли свої скарби також на дні моря. Завойовники хотіли добути ці скарби, але надаремне. Еспанські королі пробували пізніше нераз виловити це золото і подекуди їм це вдавалось. В р. 1904 американські інженири спустили озеро і на його дні найшли дорогоцінности та золоті гроші. Знавці твердять, що треба ще копати в дні озера. Заснувалось уже американське товариство, яке перевіривши ці здогади, почало працю розкопів, сподіючись добути наверх цінні памятки передісторичної давнини і золоту нагороду своєї пильности".

З жарту наукова дискусія. Англія займається живо пригодою вченого археольога Вудворда, члена Наукової Академії, який видав книжку про „твір мистецтва на кості з палеолітичної доби“. Цю кість, яку він признав цінною знахідкою, найшли перед роками два школярі на провінції і хотіли зробити збитка свому вчителеві, що також займався палеольогією. Учитель рішив, що це цінний передісторичний мистецький предмет — та для переси рки своїх тео ій звернувся за розясненнями ще до вченого Вудворда. Після наукової розвідки Вудворда, один з молодих учених Солляс, звернув його увагу, що він помиляється. На засіданні Солляс покликався на свідоцтво вчителя з гімназії, де школярі зробили цього збитка і самих школярів, які нині є вже дорослими людьми. Головний винуватець жарту — помер, а його товариш не пригадує собі обставин знахідки. Цим ускладнюється дискусія між ученими. Вудворд осмішений у публичній опінії піддержує свої тези. Солляс та инші доказують, що „мистецькі“ знаки на кости зроблені самими школярами.

ОПОВІСТКИ.

Український Театр Союза Артистів. Львів, саля Лисенка.

Неділя 21. лютого, год. 3. попол. премієра „Вовки“, революційна драма на 3 д. Роллана.

Неділя 21. лютого, год. 7·30 вечером 2-гий раз „Вовки“.

Білети скорше до набуття в „Союзнім Базарі“ а в неділю від 10—12 і від 2 попол. при касі театру.

(На виставу пополудневу зарезервовано більшу скількість білетів для молодіжи.)

1281 2—2

Український Наддніпрянський Театр під дирекцією Н. Бойко.

Калуш. Саля Народного Дому.
21.ІІ. „Маруся Богуславка“.
Долина. Саля Народного Дому.
23.ІІ. „Мазепа“.
24.ІІ. „Циганка Аза“.
25.ІІ. „Пан Гвардовський“.
27.ІІ. „Дибук“.
28.ІІ. „Маруся Богуславка“.
1.ІІІ. „Без вини винуваті“.

Готується до постановки: „Десять жінок — один муж“, оперета на 3 дії Марса і Де-Валпра, музика Kowera перший раз на українській сцені.

Адміністрація театру повідомляє, що дирігентом театру заангажований п. Генрик Левіцький. 1275 4—7

Репертуар Українського Наддніпрянського Театру під дир. О. Мітневич.

Жовква — саля „Гвязди“.
субота 20.ІІ. „Вихрест“.
неділя 21.ІІ. „Воскресення“.
Рава Руська — саля „Сокола“.
вівторок 23.ІІ. — „Шарлатан“.
середа 24.ІІ. „Ніч під Івана Купала“.
четвер 25. ІІ. „Ой не ходи Грицю“.
Початок точно 7·30 вечером. 1210 10—7

Управа „Українського Товариства Допомоги Емігрантам з України“ у Львові сповіщає своїх членів, що 7. березня 1926 р. в неділю в 10 ій год. рано в салі Бібліотеки „Просвіта“ (Львів, Ринок 10, поверх ІІ.) відбудуться річні Загальні Збори. Коли не збереться кворум на 10 г. рано, призначаються нові збори в тім самім помешканні на 11. г. рано тогож дня, котрі дійсні при всякій кількости прибувших членів. 1—1

Замісць повідомлень про наше вінчання, яке відбулося у Львові дня 11. лютого, складаємо на „Рідне Село“ 125 і на „Рідну Школу“ зл. 125. — *Климентина Авдаковичева і Богдан Гдинський.* 1283

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло“. З друкарні Видавничої Спілки „Діло“ Львів, Ринок ч. 10.

Одна сторінка книгарської справи.

Переді мною кілька календарів на 1926-ий рік, і то щастя що лише кілька, бо якби я поклав усі сьогорічні календарі на стіл, то з певністю не було би місця на ньому. Відчиняю перший під рукою навмання і попадаю саме на статтю про справу, яка мене вже давно болить: „Українське книгарство в Америці".

Довідуюсь, що в Америці дуже богато читають книжок, доказом чого немай буде те, що там повстають щораз нові книгарні, хоч беруться за це часом люде непокликані й несовісні. Але автор вияснює, що це тільки виімкові випадки, бо решта книгарів люде совісні, які нікого не ошукують. Вина, що між тутешніми видавцями й американськими книгарями нема щирих та живих відносин, лежить по стороні „старого краю", який потрафив „надути" Американців. Тимчасом справу з „надуттям" можна представити зовсім инакше як згаданий автор, який нарікає, буцім-то „старокраєві" видавці на американські замовлення ані книжок не висилали, ані грошей не звернули. Таких випадків, признаюсь, я не знаю, але коли американські книгарні посилали гроші тутешнім покутним видавництвам, щоби товар дешевше дістати, а не зверталися до більших наших книгарень та видавничих фірм, то вони самі собі винні. За те маю письменні докази замовлень американських книгарень, які досі (уже кілька літ після численних упімнень) не платять довгів і на листи не відповідають. Це дійсно новітній спосіб американського полагодження замовлень.

Америка і край дуже потрібують книжок. Автор, чи видавець думає в скорім часі як не заробити, то бодай відбити кошти накладу, отже навязує зносини з Америкою. Звідти одержує 2 долари „на рахунок" знаменитого „бізнесу", і одночасно замовлення книжок на 100 долярів, книгар продає їх, а грошей зовсім не вертає. Це є дійсно американський „бізнес". Правду кажучи, слід би поіменно назвати тоті книгарні, але мабуть кожний наш видавець знайшов би кілька таких фірм. І хто зна чи такий докір не зустрів би більшість американських книгарень. Виходить таке, що видавничу книгарську справу треба би вести у нас більше по купецьки, а не дилетантськи. Треба би ліквідувати всякі домашні склади або таке як: „набувати в автора" (за якийсь час видавництво або автор перепроваджується, і вже й сліду з них нема) а передавати всякі видання на „головний склад" солідній книгарні, або звісному видавництву. Їх завданням було би розсилати всім відпродавцям — книгарням, тут і в Америці, рекламовий циркуляр, в якому слід би містити звістки про появу та умовини продажі нової книжки, а всі замовники зверталиcь би до одної фірми, та не шукали би непотрібно за авторами. Таку ролю книгарської централі могла би взяти на себе напр. книгарня Наук. тов. ім. Т. Шевченка у Львові, а в Америці одна з таміщних солідних книгарень а видавці відступаючи їм більший книгарський рабат, були би вдоволені що їх видання скорше пошириться. Ясно, що тоді безумовно побажана була би більша купецька рухливість таких головних складів, ніж вони виказують її до цього часу. Книжка лежить на складі і чекає, аж до неї прийде покупець, який не знає, що вона існує. А коли він на провінції, то мусів би їхати за нею до Львова. В данім випадку можна би заснувати спеціяльну книгарську гуртівню або перемінити котрусь із існуючих видавничих кооператив у таку централю, чи поручити союзові українських накладень і книгарень заснування такої інституції.

Як тепер справа стоїть то досвід навчив нас, що американським книгарням без грошей висилати не можна але „гуртівня книгарня", маючи досвід та взаємини з „Новим світом", може деяким фірмам давати книжки на борг і в той спосіб може книжка поширитися також в Америці.

Я. Ярославенко.

Новий епископ.

В останній хвилі довідуємося, що перемиська дієцезія одержала епископа-суфрагана (помічника). З огляду на слабке здоровля перемиського епископа о. д-ра Коциловського, який не в силі сповняти всіх обовязків, звязаних з кермою такої великої дієцезії, як перемиська, римська курія призначила перемиським епископом-суфраганом о. д-ра **Григорія Лакоту**, ректора духовної семинарії й генерального вікарія в Перемишлі. Вітаючи нового епископа на вельми відповідальному становищі, дозволяємо собі висловити надію, що йому поведеться привернути колишні гармонійні взаємини між церковною єрархією і перемиським громадянством, підірвані непорозуміннями на целібатному підкладі.

Відгуки дня.

Карнавал.

Різні люди різно пояснюють слово карнавал.

Свідомі латинської мови кажуть, що не походить від слова caro і vale, що значить: „м'ясо і прощай".

Ті, які латини не знають або її забули, пояснюють, що це значить попросту час балів і забав.

Але найбільше штучно пояснюють слово карнавал батьки і мужі. Вони доказують на підставі граматики, що це слово — часто славянське і складається з двох слів: навал і кара, які разом получені дали „карнавал".

Дальшими роками, чи тим [illegible], це пояснення мало богато противників. Але в нинішніх часах: революції, дефравдації і деморалізації воно дістало [illegible] право горожанства.

Подумати тільки, який навал кар паде на людей у карнавалі.

Кожне товариство, байдуже якої від оборони чи помочі, від опіки чи розваги, — кожне хоче поставитися і дати баль. Прибуток такого балю йде на гуманітарні цілі, бо коли баль дуже добре вдасться, то нема майже ніякої втрати.

Комітет заплоньовується до десятого поту, видає гроші на декорацію, буфет і музику, а коли кінцеве обчислення виказує 10 зол. чистого зиску, радіє безконечно. Не думає ніхто з них, що якби десять комітетових зложило по золотому, то булаб та сама квота і не треба булоб цілий місяць обливатися потом.

А скільки тихих, але вірних прокльонів упало на їхні голови від усіх тих, які мусіли давати гроші жінкам і дочкам на нову тоалету?! —

Деякі товариства вже відразу числяться з дефіцитом, але баль давати мусять, для репрезентації, або для традиції (колись давали його минулого року). Тоді всі члени відкладають на бік гроші, призначені на нову сорочку для себе, чи на черевики для дитини і збираються на баль. Репрезентація, традиція — велике слово.

Пересічний карнавал стоїть під знаком [illegible]: порожньо на салі, порожньо в буфеті, порожньо в кишені... Ця остання [illegible] дні поперед[illegible], а [illegible] дають [illegible] карнавальний настрій.

Ще польські балі вдаються [illegible]. Сусіди, народ [illegible] з широкого жесту в забаві, — бавляться аж [illegible] корабель трясеться. Не штука їм бавитись! Усі ключі від державних кас у їх руках, а дефравдації ведуть в 10 проц. виходять на верх.

Але в нас на забаву нема спеціяльних фондів. Кожний, хто хоче йти на баль, мусить витягнути гроші таки з власної кишені, бо... ми недержавний нарід.

Були часи [illegible] жалоби — ми бавились, були часи [illegible] і арештів — ми танцювали. Ніщо не могло спинити [illegible] недалекої весни.

Але [illegible] часи, вітер [illegible] по [illegible] і карнавал [illegible].

Замісць пятнадцять балів — буде в цьому карнавалі два — три.

Хто знає, чи й їх потрібно!?

Адже кожному вистане, коли йому в животі заграє марша — гойда.

Галактіон Чіпка.

Політичні новини.

През. Войцеховський жадає вияснень у справі конституційних управнень.

На засіданні ради мін. 19. II. перед приступленням до дискусії над внесеннями ген. Желіговського в справі відкликання проекту закона про організацію найвищих властей оборони держави, прем. Скшинський відчитав письмо президента Войцеховського до Ради міністрів. У письмі тім президент жадає відповіди щодо його управнень, які виходять із конституції, як начальника збройних сил держави та щодо становища його в справі оборони держави супроти уряду, головнож супроти міністра військових справ. Рада міністрів поручила премієрові, мін. військ. справ і мін. справедл. приготовити відповідь на питання поставлені президентом річипосполитої і предложити цю відповідь до апробати Ради мін. У звязи з тим Рада мін. поробила заходи для відложення нарад у соймовій військовій комісії над проектом закона про найвищі військові власти, а рішення щодо внесення ген. Желіговського відложити аж до принняття відповіди на письмо президента річипосполитої.

Протипольські демонстрації.

В Байтені (Битомі) на німецькім Шлеську були 18. лютого протипольські демонстрації перед польським консулятом. Німецька поліція розігнала демонстрантів. Демонстранти намагалися перейти на польський терен. Польські власти видали розпорядки, щоби не допустити до [illegible]шення границі.

Мадярська афера.

Слідча комісія мадярського парляменту закінчила слідство в справі фальшівницької афери й поручила пос. Рубінекові випрацювати звіт у тій справі. Французький посол після конференції з прем. Бетленом заявив, що стан справи вдоволяв його зовсім.

Розвязання райхстага?

Трудноші, які роблять соц. демократи центрові і непорозуміння, що повстають із них, загострили положення нім. парляменту. Передусім соціялісти вороже становище займають до екон. проекту уряду, так що числяться поважно з розвязанням райхстага і розписанням нових виборів у квітні або травні. Прихильники того пляну за причину подають екон. крізу й зростаюче безробіття.

Ратифікація договору з Іраком.

Палата громад ратифікувала 260 голосами проти 116 новий договір Вел. Британії з Іраком, підписаний 16. грудня 1925. Опозиція складалася з робітничої партії і відламу партії лібералів. Льойд Джордж був за принняттям договору.

Біржа.

Гроші.

Америк. дол. 8·00 — 8·10, канад. дол. 7·80 — 7·90, чеські кор. 0·23·50 — 0·23·75, леї 0·3·50 — 0·4·00, франки фр. 0·29·5. — 0·30·00, фр. швайц. 1·46 — 1·53, англ. фунти 37·00 — 37·50.

Золото. 20 кор. 31·00 —31·50, 20 франк. 29·0—29·50; 20 марк. 35·50—36·00; 10 руб. 39·00—40·00.

Срібло. Австр. кор. 0·62·00—0·63·00, 5 ав. кор. 3·25—3·35, фльорени 1·63—1·67, рубль 2·60 — 2·65, рубель дрібним сріблом 1·30 —1·33.

Пшениця краєва з 1925 р. 36·00 — 38·00 жито галицьке з 1925 р. 24·50—25·50, ячмінь галицький бров. —.— до —.—, овес гал. 23.50—24·50.

НОВИНКИ.

— **До наших П. Т. Передплатників.** З днем 1. лютого ц. р. ми почали висилати наш часопис до наших П. Т. Передплатників без адреси. Часопис для кожного П. Т. Передплатника одержує почтовий уряд, який відповідає за точне доставлення часопису. З огляду на те просимо П. Т. Передплатників, яким почтовий уряд не доручив би точно якогось числа часопису, негайно домагатись його устно чи письменно від дотичного почтового уряду, а на випадок, якби почтовий уряд не доручив тоді даного числа часопису, просимо негайно нас повідомити. Почтову передплату як і раньше **просимо пересилати виключно тільки почтовими складанками**, які долучимо кождого місяця до часопису, або прямо почтовими переказами на нашу адресу.

— **Конфіската.** Вчорашнє число „Діла" підпало конфіскаті за статтю „Широкофронтовим наступом", з якої вичеркнено одно [illegible]. Це 21-а з черги конфіската нашого часопису в цьому році.

— **Щедрість львівського маґістрату на потульні цілі.** Не дивлячись на велику нужду у Львові, на остатки львівські брукі і ще славнішу „чистоту", яких нема за що й направити й очистити, львівський маґістрат має все гроші на польські патріотичні цілі. Так перед трома днями ухвалено виплатити від 1000 до 3000 зол. п'ядчоги різним польським (а навіть кільком жидівським) захоронкам, кухням, тощо, а вчора ухвалено „продати" конвентові Капуцинів дерево на будову костела в Замарстинові і комітетові будови костела в Брюховичах. Для українських добродійних товариств та установ львівський маґістрат грошей не має ні сотика, хоч львівські Українці платять так само податки, як усі инші громадяне цього міста.

— **З документів часу.** Rada Szkolna Powiatowa w Złoczowie. L. 29/926. Do Wp. ks. Józefa Kuczkody w Pomorzanach. Ponieważ Wp. ksiądz nie trzyma się zatwierdzonego podziału godzin dla szkoły w Nesinikach co do nauki religji i zamiast uczyć 2 godziny tygodniowo, uczy aż 6 godzin z uszczerbkiem dla innych przedmiotów, przeto proszę na przyszłość nie utrudniać pracy tamtejszej nauczycielce oraz trzymać się wskazówek Rady szkolnej powiatowej, gdyż w przeciwnym razie wytoczę Wp. księdzu dochodzenie dyscyplinarne. Przewodniczący Rady Szkolnej Pow. Michał Głowiak, inspektor szkolny.

— **Геть з протекцією!** Міністр освіти п. Стан. Ґрабський видав цікавий обіжник. Стверджує у ньому, що дуже часто в шкільних справах приходять до міністерства делегати від політичних партій, суспільних організацій, освітніх, а навіть учительських зборів за протекцією. Крім цього шкільні кураторії та інспектори керуються у призначеннях особистими звязками, симпатіями й иншими особистими мотивами. Все це відома всім не від нині. І не тільки в установах, що рішають про долю вчителів. Та видно, що терпець міністра освіти обірвався. Він поручає урядово повітовим шкільним радам розглядати всі просьби зовсім обєктивно й давати першенство тим, що не вживають ніяких заходів при полагоджуванні своєї справи. Дуже гарний принцип. Та міністр освіти повинен при нагоді свого розпорядку пригадати собі, що сотки просьб у його установах лежать роками неполагоджені й його урядовці не вважають своїм обовязком давати відповіди раніше, аж хтось сам не постукає до дверей дотичного референта з пильним поханням.

— **Любовна трагедія.** На польовій дорозі, що веде до Кульпаркова, подибав дільничий сторож у калюжі крови мужчину й жінку, що давали вже слабі ознаки життя. Ратункова станція відвезла обоїх до шпиталя. Є то 20-літній фризієр Барак і 17-літня Ядв. Бонкот. Мати Бонкотівної не хотіла згодитися, щоби Барак одружився з її дочкою. Тому обоє молоді люде рішили поповнити самогубство. В шпиталі Бонкотівна небаром померла.

— **Комірне за березень** є низше як за лютий, а то тому, що відпадає в цьому доплата 1 зол. 80 сот. від 100 корон передвоєнного чиншу. Множник є від 1 кімнати (з кухнею) 65·47, від 2—3 кімнат 70·72, від чотирох кімнат 70·30, 5—6 кімнат 75·00, торговельні льокалі 70·00.

— **Зелізни стоять, бо уряд скорочується.** Ціна дров не [illegible]

За чужинними знавцями.

Польський уряд таки радитиме над проектом, щоби запрохати собі на відмогу англійських та американських фаховців у фінансових справах до Міністерства Скарбу, Польського Банку, Міністерства Залізниць та инших державних установ. Ці знавці мають поставити діягнозу, як ратувати зруйнований господарський організм, а тим самим єднати собі довіря чужини, — а ще далі: мати виглади на позичку. Коли знавці приготують проєкт, уряд предложить їх соймові. Сойм затвердить, а уряд має їх тільки — здійснити.

Сирія хоче самостійности.

Зі Сирії, крізь французькі телеграфічні агенції, йдуть вряди-годи вістки, що переговори, які почав там французький комісар Жувенель, на найкращім шляху до порозуміння. Одночасно йдуть сям-там бої з місцевими повстанцями. Представник сирійської делегації в Римі — як передає „Пат." — Емір Шекід Арслян заявив, що Сирія стоїть безумовно на ґрунті своєї національної самостійности, за яку готова жертвувати економічними уступками в користь Франції. Дарма, що Франція є мілітарною силою, Сирійці не зречуться своїх домагань і будуть бунтуватися надалі. Теперішне повстання є тринацяте з черги.

Польські професори протестують.

Постійна делеґація товариств польських університетів предложила соймові та урядові широкий меморіял про умовини своєї праці, домагаючись в інтересі університетів та молоді скасування нововведених обмежень у звязку зі засобами державної ощадности. Провідна думка цих домагань — протест проти зменшення фондів на наукову працю і проти урядових механічних доривочних редукцій без порозуміння з академічною владою. У цьому меморіялі повинні були польські професори не забути за аргумент, що уряд і так не витратив ні сотика на обіцяний український університет, отже може покищо весь цей фонд призначити на польські університети.

Ратифікація консулярної умови зі СРСР.

Польський сенат ратифікував на останньому засіданні відому консулярну умову Польщі зі Союзом Радянських Соціялістичних Республик. Справу реферував сенатор Бартошевіч. У свому рефераті підкреслив він далекосягле значіння тієї умови не тільки для польських горожан, що пробувають тепер на території СРСР., але й для всього польського населення, що не має польського, але радянське горожанство, а якого нарахував аж півтора міліона. Далі зазначив референт, що ця консулярна умова ріжниться в дечому від консулярних умов з иншими державами. Причиною ріжниці була конечність відмінних обставин. В умові Польща застерегла собі все, чого вимагала обережність. Ясно, що на основі тієї ратифікованої умови повстане не тільки цілий ряд польських консулятів на території СРСР., але й радянських консулятів у важніших осередках Польщі. Скоро повинен повстати радянський консулят і у Львові. Знаємо, що в справі того консуляту сучасна Польща довго змагалася та не хотіла до нього допустити. Ця дразлива справа без сумніву найде свою позитивну розвязку по ратифікації названої умови.

Вронки.

Страшні тюремні відносини причиною голодівки.

Нераз писали ми про страшні відносини у польських тюрмах. Ствердила це соймова комісія для досліду тюремництва, не зважаючи на те, що не дуже мило було для більшости її членів глянути цій страшній але правдивій дійсности в вічі. Страхіття тюремної дійсности так яскраво кидалися в вічі, що не змогли її затерти навіть деякі панове з комісії і хоч як довго відтягалися від публичного справоздання, мусіли вкінці подати деякі дані про ці відносини до публичного відома.

Одною з найстрашніших хіба тюрем польської республики це тюрма у Вронках. Великий будинок тієї тюрми побудований в той спосіб, щоби цілковито знищити своїх „мешканців". По обох боках коридорів розміщені маленькі клітинки і т. зв. поєдинки, в яких відтяті від світа вязні повільно копають шімцям роками. Вони не тільки що позбавлені найдорожчої для людини свободи рухів, контакту зі світом і життям, але й не мають навіть змоги бачитись з такими самими нещасниками, як вони, з иншими вязнями. Всі сидять в поєдинці. Тюрми нинішної „демократичної" Польщі переповнені не тільки кримінальними вязнями, але в більшій мірі між колинебудь і деинебудь також політичними вязнями. Вязні ці живуть в тяжких умовинах в тюрмах цілої Польщі, але те, що діється у Вронках, то вже переходить навіть ту жахливу дійсність инших тюрем. До Вронок стягнули польські судові власти біля 100 політичних вязнів з цілої Польщі і не зважаючи на те, що навіть в тих драконських засудах велика більшість засуджених (головно з б. австрійських провінцій) не має засуду на відокремлення, саджають усіх однаково до поєдинок. Навіть в бувшій царській Росії зачислявся рік сидження в поєдинку за два роки звичайної тюрми а в „демократичній" республиці з такими „царськими" пережитками не рахуються.

Політичні вязні у Вронках позбавлені найпримітивніших вимог. Не вільно їм мати приборів до писання, не вільно їм ходити в своїм убранні, не вільно навіть за свої гроші робити їм закупів у міру потреби. Коли кому з них прийшле рідня гроші, може він тільки раз на два тижні купити 3 бохонці хліба. Хто робить більші закупи, заряд тюрми всі инші счеркує. А харч там страшний. Рано 20 декаг. хліба — чиста глина — і чорна кава без цукру, на обід гнилі картофлі, або стухла фасоля, вечером знов 20 декаґр. хліба — неможливого до їдження і чорна кава. Від цілих літ не змінювана солома в сінниках. В таких то жахливих умовинах живе кількадесять політичних вязнів у Вронках. Один політ. вязень Калужан з Лодзи з крайної розпуки повісився, другий Гурський зійшов з глузду. Політичні вязні в числі 60 приступили в суботу дня 13. II. 1926 до голодівки, висуваючи слідуючі домагання: поліпшення харчів, дозвіл на власну одіж, дозвіл на перебування в день 2—3 вязням разом, і накінець дозвіл на закупи в міру потреби.

Неймовірним здається, щоби в „культурній" державі голодували політичні вязні вже 6 днів за так примітивні домагання. Вся так зв. публична опінія „офіціяльної" польської суспільности глуха на такі справи. Тут вже нема ані Ліги оборони прав людини, ані навіть хоч би Ліги охорони звірят.

Літературний ювилей Антона Крушельницького.

Дня 14. лютого 1926 відбувся в Рогатині, в салі „Просвіти", святочний концерт із нагоди ювилею 25-літньої літературної праці письменника Антона Крушельницького. Першою точкою програми концерту був довгий реферат д-ра Осипа Туренського, який схарактеризував літературне обличчя письменника.

Прелеґент зазначив, що Антін Крушельницький належить до письменників, котрих талант розвивався поволі, постепенно й успішно. Наше суспільство має хибний погляд на письменницьку діяльність Ант. Крушельницького, бо судить його на основі перших його повістей і драм, які є ще слабшими творами початківця, а не знає майже зовсім його пізніших творів, із яких видно вже зрілий, розвинутий талант письменника-стиліста. Це незнання треба, на жаль, пояснити якоюсь дивною незрозумілою байдужністю нашого суспільства до всіх майже питань української культури в новоєснім часі. По середині між двома періодами літературної діяльности Крушельницького стоїть, по думці д-ра О. Туренського, повість „Рубають ліс", яка під оглядом композиції внутрішньої будови та психоаналізи виявляє вже зрілий, зрівноважений талант автора й запевнює йому місце в українській літературі. У другій добі літературної творчости Антін Крушельницький обіймає своєю душею весь український нарід у Галичині і в циклю повістей „Дужим помахом крил", „У хуртовині" та „Назарем" маємо величний державно-творчий підем і часовий упадок змагань галицько-українського народу. З огляду на історичний ... цей повістевий цикль має для нас значіння історичного документу. Це по мистецьки писана історія одного року бурливого життя галицької України. Ці повісти не дорівнюють суцільністю композиції й архітектонікою повісті „Рубають ліс", одначе перевищають її у своїх епізодах динамікою стилю й широким, всенародним світоглядом автора. Прелеґент підніс заслуги ювилята для української школи виданням українських читанок і підручників історії для народніх і середніх шкіл, редагуванням діточої бібліотеки при видавництві „Чайка" у Відні, яке крім того завдяки організаторському хистові А. Крушельницького видало чимало перекладів найкращих творів світової літератури.

В багатій програмі концерту було замітне сольо п-ни Дарії Левицької, гра на фортепяні п-ни Лозинської та хор молоді під проводом проф. Цеглинського. З присутніх гостей витали ювилята: Микола Вороний, Михайло Галущинський, Микола Угрин і заступники місцевих і повітових установ, селян і міщан. Ювилятові вручив Петро Вузд в імені громадянства гарний альбом із дорогоцінними автографами Куліша, Ганни Барвінок, Христі Алчевської, Франка, Вороного, та з численними цікавими світлинами з часів визвольної війни України. Відчитано 52 привітних письм і телеграм із краю й закордону. З письменників вітали ювилята: Андрій Чайківський, Василь Стефаник і Марко Черемшина. — *Учасник.*

Лист з села.

6)

Старовина на селі пропадає. І то не лише та, яка була перепоною на шляху поступу, але головно та, що вязала нас з нашою минувшиною, що вказувала на нашу традицію. В найбільших претенсіях, як звичайно, є жіноцтво. „Мода" є всесильною не лише в місті, але й на селі. Наші сільські дівчата можуть сміло конкурувати під оглядом чепурництва й одягової „поступовости" з иншим міським і навіть великоміським жіноцтвом.

Непошанівок, навіть погорда до народньої ноші дається всюди помічати. Не можна сказати, щоби це був добрий знак. Міська крамщина і жидівська тандита здобуває чимраз більші терени. Тандитне завоювання села містом йде нестримно і відбувається без ніяких перепон з нашого боку. Ми не противимося, не боремося з тандитним наступом міста. Дешевенька, нездарна, крикливa і бездушна крамщина заливає село, витискаючи з нього не малі засоби на „убори" і вбиваючи домашнє одягове виробництво. Сільський кравець (що шив свити, опанчі, петеки, лейбики, кожухи) стає зайвий, мусить зробити місце міському кравцеві і то звичайно Жидові, бо він дешевший від Українця; сільського ткача (який ткав не лише полотно, але й творив прекрасні узори на пішвках, запасках, фотах, веретах) вбиває міська (звичайно жидівська) ткальня і крамщина. І так на кожному кроці. Затрачуючи народню ношу і ліквідуючи сільське одягове виробництво, село себе обіднює і нищить.

Зайвим було би на цьому місці зупинятися над цею квестією. Та не зайвим буде звернути увагу наших інтелігентів на довшу статтю д-ра К. Трильовського під написом „Шануймо народню ношу", поміщену в сьогорічнім календарі Тов. „Просвіта". Мені доводилось говорити на тему народньої ноші з кількома стрічними інтелігентами. При тій нагоді я постійно ставив питання: „А чи читали ви статтю д-ра К. Трильовського в календарі „Просвіти"? У відповідь я чув або якесь неясне бурмотання, або замітку, що — мовляв — „я переглядав", або вкінці просто і ясно: „На жаль, ще ні". Наша інтелігенція справді „на жаль" не привязує до народньої ноші ваги і не хоче здавати собі справи в її незвичайно великого значіння. Можливо, що і в нас збудиться зацікавлення народньою ношею, але мабуть аж тоді, як останній селянський сірак прикрасить який „народовий" музей у Варшаві.

Не думаю, щоби ми конечно з питомою нам спішністю мусіли дожидати тієї хвилі, щоби все заздалегідь мусіли „здогадуватися". Навпаки, не вижидаючи повної ліквідації народньої ноші, повинні ми заздалегідь створити товариство для її охорони. Завданням того товариства було би піддержувати народню ношу, зберігати її, поборювати поворот до неї там, де вона загратилася, коригувати всі ухили від духа народньої ноші, підтримувати сільське одягове виробництво, підносити його на вищий ступінь і т. и. Особливо прекрасне поле діяльности розгортається тут перед нашим жіноцтвом. Не обезцінюючи діяльности наших жіночих органів („Нової Хати" і „Жіночої Долі"), не зайвим було би їм побажати, щоби вони більшу увагу звернули на цю справу. Що більше! Замісць тих всіх вразків вічно-змінливої сезонової моди лайпціґського чи берлінського походження, які прикрашують сторінки „Нової Хати", а які витискають тільки важкі „охи" і „ахи" (часом в супроводі сльози) серед нашого жіноцтва незаможницьких інтеліґентських домів, замісць тих суто „бюрґерських", „набобних" сальонів — і инших причандалів — чи не краще булоб повернути до думки Анни Павликівної і застановитися над пристосованням трівкої, з німецькою чи французькою модою незвязаної ноші і для наших інтеліґентних жінок. Думаю, що тим способом „Нова Хата" і обєднаний біля неї гурток сповнилиб справді цивілізаційну місію, здобуваючи собі заслужене місце в історії нашого емансипаційного руху. Бо виманципуватися від чужих, всесильних впливів це був би найбільший емансипаційний подвиг. Досі „Нова Хата" є тільки слабеньким відблиском того „сонця", що своїми проміннями окутує вертлявe європейське жіноцтво, є тільки сірим пірячком у павиному хвості чепурної, претенсіональної, вередливої пані-моди, а — ступивши на реформаторсько-народницький шлях — вона сталаб самостійним і творчим чинником українського життя.

Необгорожене, невідбудоване село й обдряпана, пощипана зубами міської моди і війни народня ноша, — ось що з першого погляду кидається у вічі. Недостача й дорожнеча будівельного матеріялу не дають змоги повести раціонально відбудову села — тимбільше, що селянство не користується ніякою не то прихильністю чи допомогою, але навіть уважливістю влади. Недостачу матеріялу намагаються селяне заступити примітивною глиняною непаленою цеглою, яка добре висушена всетаки є тривкіша від звичайної ліпленої глини. Поширення непаленої цегли моглоб віддати значні прислуги селу.

Додатнім явищем на селі є будова читалень, кооперативних будинків, а подекуди й народніх домів. Думка будови домів для приміщення громадянських установ є самочинна, популярна і стихійна. Те, що перед війною з трудом промощувало собі шлях до селянського світу, сьогодня є наскрізь самозрозумілим. Селянський горизонт на протязі війни значно поширився. Майже в кожнім селі, якщо нема ще громадянського будинку, то його або будують, або заводують комітет і підготовляються до будови.

(Продовження буде.)